

Kerava 13.6.2018

## Ikääntyneen on itsensä voitava valita kodin paikka

Ikääntyneen ihmisen autonomiseksi koettu elämä on monista säikeistä koostuva henkilökohtainen kokonaisuus, jota vahvistavat tai rajoittavat yhteiskunnan monitasoisiin vanhuspoliittisiin valtasuhteisiin kietoutuneet toimet. Nykyisessä vanhuspoliittisessa keskustelussa korostuu vanhan ihmisen asuminen muuttumattomassa kotiympäristössä. Nämä usein ulkopuolelta tulevat tulkinnat ”omasta parhaasta” koetaan ikääntyneiden parissa ongelmalliseksi vaatimuksiksi siitä, miten tulisi elää. Tuottaessa ikääntyneiden arkea edistäviä tekijöitä, kuten ikäystävällisiä palveluita, on kyse myös siitä, että mahdollistetaan ikääntyneille heidän itsensä määrittämä hyvä elämä.

Koti muodostaa ihmiselle tärkeän osan autonomista ympäristösuhdetta ja osoittaa tavan olla osallisena yhteiskunnassa. Kun ikääntynyt valitsee kodilleen paikan palvelutalosta, on päätös ruumiin sanelemaa elämäntilanteessa, jossa elinympäristöön liittyviä toiveita tasapainotetaan toimintakyvyn muutosten kanssa. Asumispalvelujen tarjonnassa ikääntyneen ihmisen itsemääräämistä tulee kunnioittaa myös silloin, kun arjen toimintojen sujuminen edellyttää lisääntyvässä määrin toimijuutta vahvistavia palveluja ja esteetöntä elinympäristöä.

Palvelutalon rakenteilla ja toimintakäytännöillä on merkitystä sille, miten ikääntynyt voi arjessaan toimia sosiaalisissa suhteissa ja uusintaa niihin liittyviä toimintakäytäntöjä. Elämänsäkokemuksiin pohjautuen itsenäinen toimintaa voi olla jokapäiväiseen elämään solahtavaa yhteydenpitoa kanssaihmiin tai passiiviseltakin vaikuttavaa elämistä, jossa valintoja tehdään voinnin tuottamin reunaehdoin. Palvelutalossa asumista tukee asukkaan itsensä kanssa jaettu käsitys siitä, mihin ikääntynyt kykenee, millaisia valintoja tai päätöksiä hän osaa tai haluaa tehdä, millaisia vuorovaikutussuhteita hän haluaa arjessaan olevan, miltä tuntuu tehdä asioita arkipäivän tilanteissa – tai tietääkö hän, mitä hänen odotetaan osaavan tai kykenevän. Kansainväliset ja kansalliset säädökset luovat suuntaukset toiminnalle, mutta tässä ja nyt toiminta palvelutalossa on pragmaattista tilanteista haltuunottoa, jossa tärkein asiantuntija on ikääntynyt itse.

Pirkko Ruuskanen-Parrukoski 2018: Palveluasuminen ikääntyneen asumisen kontekstina. Tapaustutkimus Ikääntyneiden toimijuudesta sekä vallasta ja sosiaalisista suhteista. Acta Universitatis Lapponiensis 364. Lapin yliopisto. Rovaniemi.